

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАМКОВОГО ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано стан розвитку замкового туризму, його роль та значення для розвитку туризму західного регіону України. Визначено основні проблеми, що гальмують його активний розвиток. Розглянуто наявну систему управління архітектурними пам'ятками на прикладі Львівської області, виділено головні об'єкти замкового туризму та особливості їх збереження.

Ключові слова: туристична галузь, замковий туризм, концесія, реставрація, реконструкція.

Постановка проблеми. Замковий туризм виконує значну освітню та пропагандистку функцію у вихованні патріотичного духу українського народу, окрім того, він приносить значні бюджетні поповнення в місцеві податкові адміністрації. У нашій державі історико-культурні об'єкти в недостатній мірі розцінюються як туристичні ресурси, більшість визначних пам'яток не включена у туристичні маршрути, що приводить до їх використання в обмежених масштабах і занепаду. Високорозвинуті країни Європи, зокрема Іспанія, Італія, Франція та інші, вже давно оцінили економічний ефект збільшення попиту на туристичному ринку власної країни, завдяки відвідуваності фортифікаційних споруд та палаців. Пам'ятки старовини в цих країнах взяті під охорону держави і добре загосподаровані. Використання замків західного регіону України в туристичній діяльності за прикладом зарубіжних країн, при належній рекламі та наведенні порядку і реставрації, може давати значний економічний і соціальний ефект.

Аналіз останніх досліджень. Пам'ятки історії та культури можуть бути предметом вивчення багатьох наукових дисциплін. Історики та археологи вивчають історичні аспекти подій, що розгортались навколо них, географи досліджують геопросторові аспекти розміщення пам'яток старовини, в той час як економістів цікавить економічний ефект використання замкової спадщини. Туризмознавці об'єднують всі ці аспекти у своїх дослідженнях, адже для них має значення одночасно історична цінність і географічне розміщення та економічний ефект використання замків.

Історичним аспектом виникнення та розвитку замків західного регіону цікавились впродовж останніх століть відомі дослідники: археологи Я. Пастернак та В. Антонович, історики А. Чаловський та Б. Януш. Мистецьку цінність замків оцінили Ю. Дуткевич та А. Шрусевич. Дослідженням замкових комплексів в радянський період історії присвячені роботи Ю. Асеєва, С. Безсонова, С. Висоцького, Б. Возницького, Г. Логвина, Б. Тимошука, К. Терещука, В. Вуйцика та інших, значну увагу в них зосереджено на історичних фактах, часто перекручених.

Перші сучасні публікації стосовно організації екскурсій по замках західного регіону України з'явилися у дев'яностих роках під час розпаду СРСР [3, 4, 5]. На даний час актуальними є наукові публікації В. С. Кравціва [2], де розроблена методика оцінки історико-культурних туристичних ресурсів.

Питання збереження туристичних ресурсів досліджували відомі вітчизняні науковці Ю. П. Лебединський, В. І. Гетьман, Б. М. Данилишин, В. С. Міщенко та ін.

Проте, проаналізувавши літературні джерела, ми прийшли до висновків, що висвітлені далеко не всі питання стосовно сучасного стану екскурсійного туризму в Україні, існує потреба у глибшому дослідженні багатьох його аспектів на загальнодержавному та регіональному рівнях, визначення основних засобів підвищення ефективності управління всім ресурсом, який залучений в даному виді туризму.

Цілі. Основною ціллю нашої статті є висвітлення основних проблем розвитку замкового туризму в західному регіоні України, дослідження та оцінка управлінського апарату у Львівській області по збереженню туристичних ресурсів та формулювання стратегії використання замкової спадщини західного регіону України.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, завдяки процесам інтеграції та європеїзації, зростає зацікавлення замковою спадщиною з туристичними цілями в колишніх країнах СНД, серед яких є й Україна, особливо західний регіон, де найкраще з всієї території України збережені об'єкти замкового туризму.

Великою популярністю серед туристів користуються замки Львівщини, а саме: Олеський, Золочівський, Підгорецький замки, які об'єднуються у туристичний маршрут "Золота підкова Львівщини". Окрім цих, у Львівській області збереглися частково замки в Поморянах, Свіржі, Старому Селі.

В Європі склалася цілком стандартна технологія використання колишніх військових об'єктів для туризму. Можна виділити кілька головних напрямків такої діяльності, що включають процеси, починаючи від реставрації замку до облаштування закладами обслуги туристів. Приклади такого використання повною гамом спостерігаються на території західного регіону України:

1. Реставрація і збереження об'єктів певною мірою: де до найменших подробиць, де просто до стежин вздовж руїн муру і казематів Невицький, Хустський (Закарпатська область), замок в Старому Селі, палац в Поморянах (Львівська область), замок в Червоногороді, в Теревовлі (Тернопільська область), замок в Острозі, Дубно (Рівенська обл.);
2. Присвоєння об'єкту статусу пам'ятника історії та архітектури місцевого чи державного значення: Золочівський, Олеський, Підгорецький, Жовківський (Львівська обл.), Мукачівський, Ужгородський, Невицький (Закарпатська обл.), Збаразький, Вишневецький (Тернопільська обл.), Кам'янець-Подільський (Хмельницька обл.), Хотинський (Чернівецька обл.), Старосільський або Галицький (Івано-Франківська обл.), замок Любарта або Луцький замок (Волинська обл.). Добудова музеїв з експозицією історичних періодів і місцевого матеріалу, організація екскурсій, туристських маршрутів (Золочівський, Олеський, Мукачівський, Ужгородський, Кам'янець-Подільський, Хотинський, Луцький, Збаразький);
3. Використання з оздоровчими та рекреаційними цілями (розміщення санаторіїв, профілакторіїв) – санаторій "Карпати" у палаці Шенборнів, психіатрична лікарня в Олицькому палаці;
4. Відкриття магазинів сувенірів, книжок, буклетів і супутніх товарів (Museum Shop). Спостерігається практично у всіх замках;
5. Кафе, ресторани, підприємства комунального харчування (елітний ресторан «Гридниця» в Олеському замку, ресторан в Збаразькому замку, винні погребі та ресторан в Ужгородському замку);
6. Готелі, кемпінги, автостоянки, транспортна інфраструктура (готель "Гетьман" у Збаразькому замку);
7. Проведення конференцій, зустрічей, симпозіумів, бізнес- і культурних контактів. Використовуються для тематичних виїздів, проте не проводяться конференції в стінах замків;
8. Робота науково-методичних центрів, університетів, архівів;

9. Робота військово-історичних товариств, проведення історичних реконструкцій і демонстрацій (Кам'янець-Подільський замок – рицарські турніри, Урич – відтворення змагань та рицарські турніри);
10. Інформаційне забезпечення діяльності туристичного центру, інтернет, буклети, каталоги, брошури, книжки, періодичні видання, преса, ТБ;
11. Проведення фестивалів, турнірів, театральних уявлень, та ін.

Преса достатньо добре висвітлює історію замків, їхню туристичну привабливість. Журнал «Карпати. Туризм. Відпочинок» присвячує в кожному номері замкам західного регіону України статтю або й кілька. Проводився фестиваль у Збаражі, Кам'янець-Подільському, Мукачеві. Проте самі замки слабо забезпечені друкованою продукцією для туристів: не практикується роздача відвідувачам картосхем історико-архітектурних заповідників, замків. Є продаж сувенірів та картинок, але це зовсім не наукова література.

Згідно останніх досліджень Інституту регіональної економіки НАНУ, історико-культурні пам'ятки, що входять і можуть увійти до складу туристичних ресурсів, необхідно розглядати не просто як окремі об'єкти з певною історичною або культурною цінністю, а як поєднання відповідних видів ІКТР (історико-культурні туристичні ресурси), що мають високу атрактивність, можуть відігравати важливу роль у формуванні світогляду народу і в сукупності формувати історико-культурний туристичний потенціал поселення, місцевості, регіону. Важливою складовою ІКТР вважаються архітектурні пам'ятки, які за своїм типологічним різноманіттям якісно відрізняються від інших блоків і становлять вагомий частку у багатій культурній спадщині України. Серед архітектурних об'єктів загальнонаціональними є пам'ятки оборонного будівництва (IV група), особливо ті, що добре збереглися. Зокрема, замки, фортеці, монастирські комплекси, яких в Україні нараховується понад дві сотні [3, с.4]. В полі зору туристичного сприймання можуть бути частково збережені елементи оборонних укріплень, які мають дуже широке поширення в Україні і вимагають клопіткого спеціального дослідження. Виходячи з цього, у нашій шкалі оцінок взято до уваги такий важливий показник цінності як стан фізичного збереження пам'яток оборонного будівництва [2, с. 46].

На нашу думку, в Україні необхідна суттєва зміна сучасного законодавства в сфері охорони та збереження культурної спадщини, адже частина замків навіть на західній Україні була зруйнована (Коломийський, Снятинський, Станіславський та ін.).

Потрібно запозичити досвід європейських країн, в яких давно існує практика надання культурних пам'яток в концесію. На сьогодні в Україні правові умови для запровадження концесійного механізму обумовлені ЗУ "Про концесії" ВРУ № 997-XIV від 16.07.1999 р. Хочемо акцентувати свою увагу на тому, що в Україні є 200 замків, а 100 з них потребують негайної реставрації. Розглянемо досвід Великобританії, де головною з визначних пам'яток є Замок Уоріка професійно керований однією з лідируючих туристичних організацій "Tussauds Group". Ключові елементи її стратегії по залученню і задоволенню величезного числа відвідувачів перераховані нижче:

- доступність, замок відкритий щодня з 10.00, за винятком Різдва. Це вирішує питання спонтанних відвідувачів, які не впевнені, чи буде відкрита ця пам'ятка, коли вони прийдуть, що є загальною проблемою для багатьох об'єктів спадщини зі складними графіками роботи. Потурбувалися також і про необхідну кількість чітких вказівників в районі об'єкту і адаптовану стоянку для автобусів та автомобілів, що має тверде покриття та мальовничий пейзаж;
- комунальні послуги, туалети для відвідувачів стратегічно встановлені при вході на територію та на самій території. Також, всюди розставлені урни для сміття. Політика організації полягає в постійній підтримці чистоти на території замку – сміття регулярно забирається. Особлива увага приділена харчуванню літніх людей і сімей з маленькими дітьми. Обслуговуючий персонал навчений надавати першу медичну допомогу;

- показники і інформація, всюди встановлені дорожні знаки, а у випадку, якщо який-небудь об'єкт цього дня закритий, при вході вивішуються попереджувальні знаки. Брошури з повною інформацією про замок видаються при покупці квитків. Також надається інформація іншими мовами. Так є путівники на французькій, німецькій, іспанській, італійській і японській і аудіо-тури – на французькій, німецькій і японській мовах;
- регулювання кількості відвідувачів. У години найбільш можливого виникнення черг відвідувачі, за допомогою додаткових знаків прямують до менш популярних об'єктів. Обслуговуючий персонал регулює потік відвідувачів, а також робляться попередження про черги в найбільш відвідувані дні. Щоб туристи, які стоять в чергах не скупчувалися, влаштовуються додаткові розваги, такі, як костюмовані вистави;
- цінова політика. Встановлена єдина плата за вхід на всі об'єкти, розташовані на території, за винятком кімнати під назвою «Привиди замку Уоріка», в яку не допускаються діти молодше 8 років. Зроблено це з метою досягнення найвищого рівня задоволення серед відвідувачів. Встановлені також звичайні пільгові знижки, сезонні ціни і "Привілейований вхід" для тих, хто має бажання відвідати фортецю неодноразово;
- інші особливості. Додатковий прибуток надходить від використання приміщень замку для весільних прийомів, зустрічей, вечірок [11, с. 728-729].

Але не лише у Великобританії активно використовують замки як важливий туристичний об'єкт. Багато європейський країн вдало впроваджують цей досвід, зокрема і Чехія – замок Конопіште, Карлштейн, Мірошник, Штернберк.

В Чехії існує досвід продажу замків в приватні руки. Цікавим є той факт, що історичні палаци, фортеці і замки продавалися за цілком прийнятними цінами, порівнянними з ціною двокімнатної київської квартири. Зокрема, замок баварських королів Віттельсбахів, побудований в 15-му ст., коштував всього 275 тис. євро, а найдорожчий замок, що продавався в Чехії коштував 3 млн. 677 тис. євро. Ціна така «велика» лише через те, що цей об'єкт нерухомості має унікальну історію – це останній замок монарха Австро-Угорської Імперії.

Подібні замки, які є в Чехії пам'ятками архітектури, знаходяться під охороною держави. Але за чеськими законами їх цілком реально зробити своєю особистою власністю [12]. За словами директора Львівської галереї мистецтв, Президента Українського національного комітету Міжнародної ради музеїв Бориса Возницького, варто взяти до уваги попередній досвід нашої країни, коли палац графів Лянцкоронських XVIII ст. у Старому Роздолі був проданий бізнесмену, якому дісталася 4 тис. кв. м самого палацу і 12 га парку за 460 тис. грн. Новий власник вивіз із замку цінностей на 6 млн. дол. Підійти до пам'ятки вже не можна – тепер це приватна власність. Реставраційних робіт там теж ніхто не веде.

Враховавши цей та інші приклади невдалого продажу культурної спадщини, президентом продаж замків у приватну власність заблоковано, також створено список об'єктів, що не підлягають продажу. Для того, щоб в нашій країні ефективно діяла система збереження та відновлення культурних пам'яток, необхідне належне фінансування, воно повинно бути:

- бюджетним фінансуванням з Державного бюджету України, з місцевих бюджетів;
- позабюджетних коштів: банківських кредитів, платежів за використання природних туристичних ресурсів, власних коштів туристичних підприємств, інвесторів, місцевих зборів та платежів, грантів міжнародних фондів та організацій, благодійних внесків та спонсорської допомоги.

На наше переконання, для збереження пам'яток історії та архітектури України необхідно:

1. Встановлення на необхідному рівні плати за екскурсійне використання пам'ятки. За оцінками консалтингової компанії Heritage Strategies International, мандрівники, які відвідують екскурсійні об'єкти, 8-10% бюджету поїздки витрачають на вхідні квитки, сувеніри та інші товари і послуги. Наприклад, за вхід до Тадж-Махалу, яким, до речі, керує Indian Hotel Company, турист сплачує 5 дол., на прилеглому базарі – ще 100 дол., а за ніч у номері «люкс» місцевого готелю – понад 1 тис. дол. Усипальницю щороку відвідують понад 2 млн. осіб, а збори від вхідних квитків перевищують 10 млн. дол. [13].

Зрозуміло, що цих грошей повинно вистачати, щоб підтримувати пам'ятку в належному стані. Отже, ми пропонуємо, встановити наступну цінову політику при відвіданні культурної пам'ятки в Україні:

- для замків – від 50 – до 150 грн.;
- для палаців – від 40 – до 150 грн.;
- для музеїв – від 25 – до 60 грн.;
- для національних парків та заповідників – 20 – 50 грн.;
- для оглядових екскурсій містами – 300 грн.

Розробити гнучку систему знижок школярам та при повторному відвідуванні.

2. Залучення приватного сектору. Доцільним на наш погляд є передача пам'яток в концесію, але наголошуємо, з чіткою, ефективною системою державного контролю за дотриманням умов концесії та вигідні для орендаря умови (зокрема спрощення процедури отримання різноманітних дозволів), з наданням пільг та довгострокових кредитів. Адже багато пам'яток, зокрема замки, не мають ні системи каналізації, ні електрики, ні інших переваг цивілізації. А орендар повинен отримати в розрізних міністерствах та відомствах цілу низку спеціальних дозволів, які отримати зовсім не просто.

Створивши вигідні умови для інвесторів, Україна зможе не лише відновити культурні пам'ятки, але й розвинути туристичну галузь шляхом створення належної інфраструктури. Інвесторів повинна зацікавити можливість створення на базі замків комерційних туристичних готелів, пансіонатів, санаторіїв, музейних комплексів. Наприклад, влада Туреччини прийняла рішення здавати в оренду на 49 років цілину на досить ліберальних умовах: за символічну плату будь-кому, хто брав на себе зобов'язання побудувати там готель. На такі цілі їм видавали практично безпроцентний кредит і звільняли від сплати податків на 5 років. Цей досвід перейняв уряд Єгипту та Тунісу. Уряд Кіпру здає в оренду землю з метою стимулювання будівництва нових туристичних об'єктів на 99 років з можливістю подальшого продовження оренди на такий самий термін [1].

Однією з форм залучення інвестора є передача йому пакета акцій об'єкта, що відповідає розміру інвестиційного вкладу. Залучення інвестора може бути реалізовано також і на інших умовах, що декларуються в інвестиційному договорі:

- частки власності після реалізації проекту;
- відсотків від майбутнього прибутку;
- квоти місць (при будівництві об'єктів розміщення туристів) тощо.

Важливою формою залучення іноземних інвестицій є локальні зони вільного підприємництва туристичного профілю. Такі зони повинні створюватись на територіях, природні умови й ресурси яких користуються найбільшим попитом.

Найбільш надійним джерелом фінансування є власні кошти підприємств. Але, як показує досвід, капіталомісткі проекти реалізуються, в основному, на базі позичкових засобів, хоча останні підлягають досить жорстким умовам фінансування, зокрема банківські кредити під заставу майна, обладнання тощо. У ряді випадків доцільно застосовувати форму лізингу.

3. Залучення штрафних коштів для збереження і реконструкції історико-культурних ресурсів. Щоб збільшити фінансування та забезпечити охорону

ресурсів необхідно внести ряд заходів, які ми виділили на основі аналізу зарубіжного досвіду, зокрема:

- введення плати за погіршення чистоти повітря (пов'язаний з викидами вуглекислого газу при зльоті літака, при переміщенні наземного транспорту);
- введення плати за забруднення прибережних вод (кораблями, що заходять в порти України);
- обмеження доступу до окремих туристичних об'єктів та територій;
- заборона доступу до окремих туристичних об'єктів та територій.

Прикладом повинен стати світовий досвід. Так організація «Проблеми клімату» підрахувала, що кожен пасажирський рейс в Маврикій викидає 2,7 тонн вуглекислого газу. Комп'ютерний "Авіаційний календар" помістив цю інформацію на своїх сторінках. Також були підраховані збитки, пов'язані з викидами вуглекислого газу при зльоті. Так, кожен пасажир, що повертається з Лондона, повинен був заплатити суми:

- Лісабон, Португалія – 5 фунтів стерлінгів;
- Лос-Анджелес, США – 16 фунтів стерлінгів;
- Сідней, Австралія – 31 фунт стерлінгів.

А мешканці Аляски, що колись безмежно раділи прибуттю туристичних суден, в даний час дуже не задоволені різким збільшенням числа кораблів, що заходять в їх порт, оскільки стурбовані забрудненням вод. Велика кількість круїзних лайнерів беруть курс до цих берегів, щоб туристи, що знаходяться на їх борту, побачили фонтануючі свердловини. Як наслідок цього ссавці покидають прибережні зони Аляски. Екологічний департамент штату почав стягувати зі всіх круїзних суден збір для усунення наслідків забруднення навколишнього середовища [6, с. 172].

Україна повинна, не чекаючи настання подібних катастрофічних наслідків, вжити заходів для їх усунення з метою збереження туристичних ресурсів. На нашу думку, особливу увагу цьому питанню слід надати в областях, де визначається найбільша питома вага територій і об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема це: від 8 до 13% - Тернопільська, Херсонська, Закарпатська, Івано-Франківська, Хмельницька області; 5-7% – Сумська, Рівненська, Чернівецька області; 3-5% – Чернігівська, Львівська області, Республіка Крим, до 3% – Донецька, Миколаївська, Полтавська області; до 2% – Волинська, Житомирська, Запорізька, Одеська, Черкаська області; до 1% – Вінницька, Дніпропетровська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Харківська області [16, с.51].

Україні потрібно навчитися не виправляти наслідки, а попереджати їх настання. Гіркий досвід в нас уже існує – це відома всьому світові аварія на Чорнобильській АС, яка попри все стала об'єктом туризму.

У Львівській області управлінням та збереженням туристичних ресурсів займаються розрізнені органи та об'єднання, серед яких:

- Державна служба охорони культурної спадщини у Львівській області;
- Відділ охорони культурної спадщини при Львівській обласній державній адміністрації;
- Державне управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області;
- Державна служба заповідної справи щодо національних парків, заповідників, пам'яток природи та інших природничих об'єктів у Львівській обл.;
- Львівське обласне управління меліорації і водного господарства;
- Управління охорони історичного середовища Львівської міської ради;
- Державний комітет України із земельних ресурсів;
- Львівська обласна організація «Українського товариства охорони пам'яток історії та культури»;
- Львівське обласне управління лісового і мисливського господарства;
- Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Львівській області;

- Державний комітет України з будівництва та архітектури щодо пам'яток архітектури та містобудування у Львівській області;
- Національний екологічний центр України;
- Благодійний фонд «Збереження історико-архітектурної спадщини м. Львова» та інші.

На нашу думку, такого типу розпорошеність є недоречною, та унеможливило ефективне управління туристичними ресурсами.

Висновки. Отже, для вирішення всіх вищенаведених проблем, на наш погляд, повинна бути сформована ефективна система управління, зберігання та відновлення туристичних ресурсів, при цьому не слід забувати про використання іноземного досвіду в даній справі. Необхідно здійснити на державному рівні повний перелік та структурування пам'яток, тобто розробити механізм їх обліку та контролю. В даному напрямку вже багато зроблено Інститутом Регіональних Досліджень НАНУ, під керівництвом В.С. Кравціва. Зокрема, розроблена бальна шкала оцінок історико-культурних туристичних ресурсів, на основі якої необхідно встановити загальнодержавну систему оплати за вхід на територію замку і розвивати інфраструктуру всередині та на прилеглий території пам'ятки архітектури, не змінюючи зовнішнього вигляду, при цьому дбаючи про її збереження в належному стані. Для цього використовувати концесійний договір або продаж з умовою вільного доступу до пам'ятки архітектури. Додатковим джерелом доходів на реставрацію історико-культурних ресурсів можуть бути штрафи за недотримання санітарних норм використання природних ресурсів.

Володіючи таким багатим туристичним потенціалом, за умови його відновлення, збереження та раціонального використання, Україна матиме міцний фундамент для побудови дієвої стратегії розвитку туристичної галузі, що, на нашу думку, в короткостроковій перспективі виведе нашу країну в десятку лідерів серед країн по приїму туристів.

Список використаної літератури:

1. Довбенко О.М. Податкове стимулювання інвестицій в туристичний комплекс країни [Електронний ресурс] // Опубліковано: Формування ринкової економіки. Науковий збірник КНЕУ. – 2007. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/dovbenko3.
2. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. – Львів: НАН України. – ІРД НАН України. – 1999. – 78 с.
3. Лесик О.В. Замки та монастирі України. - Л.: Світ, 1993. – 173 с.;
4. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАНУ, 1997. – 259 с.
5. Рутинський М.Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.
6. Хелловей Дж. К. Туристичний бізнес / Дж. Кристофер Хелловей; при содействии Нейла Тейлора; пер. З 7-го англ.изд. Т.А. Черной, А.А. Кожевниковой, К.: Знання, 2007. – 789 с.
7. Палац в Чехії чи квартира в Україні [Електронний ресурс] // Громадський інформаційний портал м. Ужгород. – Режим доступу: http://www.uzhgorod.ws/realestate-advise_czech1.htm.
8. Струк О. За сімома замками [Електронний ресурс] // Український діловий тижневик "Контракты". – 16-06-2008. – № 24. – Режим доступу: <http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/article/42/24200810571.html>
9. Методика формування стратегій сталого соціально-економічного розвитку курортно-рекреаційних територій і туристичних центрів.

10. Кифяк В.Ф. Організація турдіяльності в Україні / Кифяк В.Ф. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с.
11. www.terraincognita.ua.info.
12. www.zaxid.net.
13. <http://www.news.uzhgorod.ua/novosti/30084>.

БОРДУН О. Ю. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЗАМКОВОГО ТУРИЗМА В КОНТЕКСТЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОБЛАСТИ ЗАПАДНОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ

В статье проанализировано состояние развития замкового туризма, его роль и значения для развития туризма западного региона Украины. Определены основные проблемы, которые тормозят его активное развитие. Рассмотрена имеющаяся система управления архитектурными памятками на примере Львовской области, выделены главные объекты замкового туризма и особенности их сохранения.

Ключевые слова и понятия: туристическая область, замковый туризм, концессия, реставрация, реконструкция.

BORDYN O.J., BILOYS S.V. THE CASTLE TOURISM STATE AND PERSPECTIVE IN CONTEXT OF STRATEGIC THE TOURIST SPHERE OF THE WESTERN UKRAINIAN DEVELOPMENT

The article elaborates on the problem of the castle tourism development, its role and meaning for the development of the Western Ukrainian tourism. The main reasons that slow down its active development were studied. The available management system of the architecture in Lwiv region was observed. The main objects of the castle tourism and the peculiarities of their preservation were distinguished.

Keywords: the tourist sphere, the castle tourism, concession, restoration, reconstruction.